

Marmorstøtta på Fillefjell

Av Dagfinn Trømborg

Stein fra København

I tidligere tider var Kongeveien over Fillefjell en særdeles viktig ferdselsåre mellom Østlandet og Vestlandet. Den ble utbedret flere ganger. Etter et større veiprosjekt i 1793, ble generalveimester Hammer i Bergens stift og generalveiintendant Anker i Christiania enige om at det burde settes opp en delestein, på Fillefjell, på grensen mellom Bergens stift og Akershus stift. Norsk stein var ikke god nok til dette. Det skulle være marmor og den skulle hentes fra kongens by København. Bestilling ble sendt, bauta-steinen ble tegnet av professor Ravert og arbeidet utført av steinhogger Fischer.

Skisse av "Stifts Støtten paa Fillefjeld imellem Bergens og Christiania Stifter. Seet mot Valdres." Tegnet av Johannes Flintoe ca. 1820. (Utlånt fra Norsk Folkemuseums billedsamling).

Strevsom transport

Høsten 1793 ble steinlasten sendt med skip, først til Bergen. Der viste det seg at noen av steinene var så tunge at de måtte sages i to før de kunne fraktes videre med båt til Lærdal, langt inne i Sognefjorden. I Lærdal ble det problematisk å få noen til å kjøre de tunge steinene opp de bratte bakkene forbi Sverrestien og Vinhella og til Fillefjell. Etter mye slit og besvær for hester og mannskap ble marmorblokkene fraktet til stiftsdelet, og støtta reist på et steinfundament i 1794. De samlede omkostninger til dette prosjektet kom på vel 245 riksdaler. Det tilsvarte nesten tre års veibudsjett for Fillefjellveien i de dager.

På dansk jord finnes det imidlertid ikke marmor. Så hvor kom disse steinblokkene egentlig fra?

Marmorkirken i København

På syttenhundretallet skulle det bygges ei stor, fin kirke like bak Amalienborg slott i København. Rokokkokongen Frederik den femte (1723-66) hadde marmor som spesialitet og på en reise i Norge i 1747 bestemte han at denne kirken skulle bygges av marmor fra Gjellebekk i Lier, litt nord for Drammen. Noen hundre meter fra der Liertoppen kjøpesenter ligger i dag.

Grunnsteinen til kirka lagt ned i København i 1749. Dermed startet et kjempeprosjekt. Etter hvert var 80-100 mann i arbeid i steinbruddene ved Gjellebekk. Det er an-

Høyt og fritt ved den gamle Kongeveien på Fillefjell står den gamle marmorstøtta.

slått at tilsammen 10 000 m³ marmor ble sendt til København. Vekten av de største blokkene var oppimot fem tonn. Vi kan knapt tenke oss hvor mye slit det var å bryte løs og frakte all denne steinen, med enkle redskaper og med hest som trekraft. Steinen ble først kjørt til Bragenes i Drammen eller til Leangen i Asker, og derfra med båt til København.

Men byggeprosjektet i København fikk store problemer. Etter hvert som murene ble høyere og tyngre, sank de stadig dypere ned i den dårlige grunnen. Da kongen døde i 1766 fantes det ikke lenger penger til å fortsette den kostbare byggingen. Arbeidet ble stanset, og byggeplassen lå som en ruin med mengder av steinblokker i mer enn ett hundre år.

Først i 1875 fikk en rik kjøpmann tillatelse til å fullføre byggingen av Frederiks kirke, eller Marmorkirken som den også kalles.

Tok steinblokker fra byggeplassen

Når det i 1793 skulle skaffes marmor i København til monumentet på Fillefjell, var det både naturlig og enkelt å ta noen blokker fra den forlatte byggeplassen til Marmorkirken. Der lå det mengder av dem, til ingen nytte.

Studerer en steinstøtta på Fillefjell nøye, vil en se at den består av Gjellebekkmarmor. Steinen har et karakteristisk gråstripet mønster og en litt kornet, løs struktur som gjør at den er forholdsvis lett gjenkjennelig.

Slik fikk altså steinblokkene som skulle til Fillefjell en lang reise. Først hesteskyss fra Lier til havneplasser i Drammen eller Asker, så til København, derfra til Bergen, videre til Lærdal, før de omsider kom på plass oppå fjellet, ved den gamle Kongeveien mellom Kyrkjestølane og Maristova. Der står støtta, høyt og fritt, til glede for alle veifarende som har passert i mer enn tohundre år.

I steinbruddet ved Gjellebekk ligger det igjen noen mosegrodde marmorblokker.

Deler av denne historien har vært kjent og er beskrevet, men at marmorblokkene opprinnelig kom fra Gjellebekk i Lier, har ikke vært påvist tidligere.

Marmorkirken i København. Gjellebekkmarmor er vakker, men litt løs og kornet. Røyk, sot og sur nedbør tæret hardt på den porøse steinen, og slik at veggene etter hvert ble svarte. I de senere år har det foregått en storstilt restaurering, og Marmorkirken fremstår i dag som en av Københavns vakre severdigheter.